

ლექსთა კრება

შეკრებილი და გამოცემული

ზ. ჭიჭინაძისაგან.

ფ ა ს ი ო რ ი შ ა უ რ ი.

თ ბ ი ლ ა ს ი

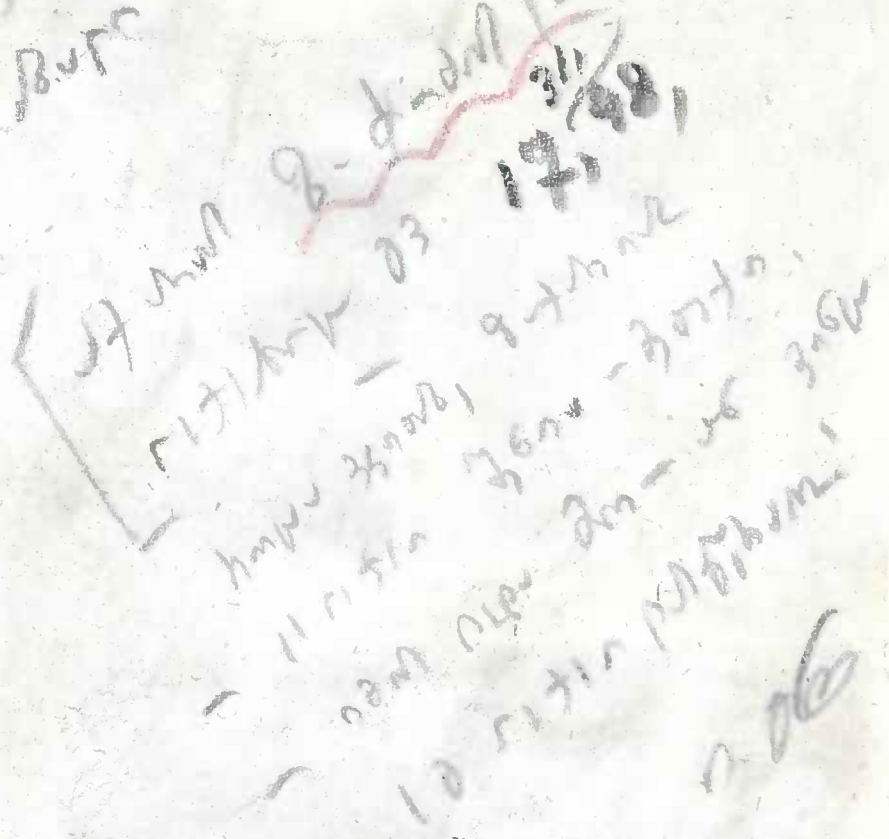
ექვთიმე სელაძის სტამბა

1878

لبنان في سوريا

١٠٠٠

17th Nov 1934
But

1934

17th Nov 1934

Handwritten signature or scribble at the top of the page.

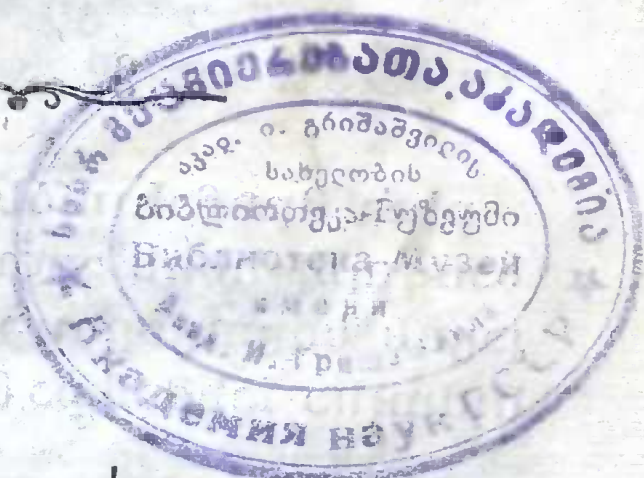
სახუქარი

მართველ უმადვილებს

შეკრებილი და გამოცემული

ფ. ჭიჭინაძისაგან.

382/3

თბილისი

ექვთიმე სელაძის სტამბა

1878

განსაჯული.

შეყის ქსამიდა ოკოთოქონი,
აგჲი მიხსნაქონც ფუიზის,
ბამანი ჳანი მბოქონი
მიქის რხინითა ჳიხის.

აყაჯიბაქონა მქიქონი,
აყაჯიბაქონა მიქიბი
მანაქონი საყაჯიქონი,
მიწ ხონსა აყაჯიბი!

1861 წ.

ილია ჳავჯავაძე

ს მ თ ე ბ ა.

ქონი მქონაქონი ჳითაქონა წყაქონი;
საქიქონი ხბონს ჳითი ქითი წიქონი,
ქაქონს სოქონსქონი აქონს ქითი წიქონი.
მიმთაქონა ქაქონა რა მსწიქონაქონი გაქონი

1857 წ.

ილია ჳავჯავაძე

თამარ მეფის სახე ბეთანის ეკლესიაში.

შენს წმიდას სახეს,
შვენიერით სავსეს,
სახიერებით გახსნივებუღსა,
გუმსერ კრძალვითა,
თაყვან-ცემითა,
ცრემლ-მორეული გუბთსკევი იფრსთა!

მიხარის, — გიმსერ!
გმსწუნარ — ჭ გიმსერ
ღ ესრეთ მსერა მსერს სიკვდილამდე
არ გამოკუთხიზღდე,
რომ აღარ გმგნდნობდე —
ჩემის სამშობლოს სულით დაცემას!...

წავილგვანი
წაღვრეთი შენი,
შენის დიდების სხივ-მოკლებული,
აღარა მშვენის,
აღარ გვიბრწყინვის,
შავ-დრთა ძალით იგერ წახდენილი!...

ღ ვით წასუღსა,
საზმარსა ტაბილსა,

მზეს, დიდებულად ჩასგენებულსა,
ვიგონებ შენს ღრმს,
გული გვიმაგრძლავს,
სწულად არ წავიჭვს წყდეთ ცით შეჩისსულნი!

ხნით დამაშუქალი,
დაღონებელი,
შენდავე, მეთვე, მოგელ ვედრებით:
მოხედო ბედ-გრულს,
შენს სატრფოს მამულს,
ღ ჯვანით შენით აკურთხო კვალად,
შენი იგონი:
აღსდგეს ძლიერი,
ღ დადგეს ერად სხუათ ერთა შორის!
წმიდით, საუღარით,
ენით მდიდარით,
სწავლისა შუქითა განათებელი!

ზნე ამაღლებით,
ძლევის დიდებით,
სამშობლოს მიწის სიუვარულითა!—
ღ გაგვიცოცხლდეს,
რომ კვლავც მოგვესმეს,
სიტუჟა ცხოველი რუსთაველისა.
რომ განვიღვიძნეთ,
სულით განვანლდეთ,
გაჭქრეს ბნელი უმეტრებისა!...

მე... მანამ, ცად თვალნი, გავქუს მიქცეულნი,
და მე ველარ მცნობი გულ-შემუსვრილსა
დამცირებულსა,
ხმა მიღებულსა,
მეტივედ დაკარგულის ივერიის ძეს!...
ექვით აღვსილსა,
უსასოდ ქმნილსა,
გულ-უმიედლს, გაუნარებელს!...

*

... გა თუ რაც წახდეს,
ველარს აღჭრადგეს,
ველარს აღუყავდეს ახლის შეგნებით?
და რაც დაეცა,
ის წარიტაცა,
შავმან ყოჩანმა, ვით უმწე მსხუჭჭვი?

*

... მე ცრუ სოფელს,
დაუნდობელს,
შენში კეთილი სად არს თერ-უცვლელ?..
დიდებს ჩვენი,
ცად სხივ-მიძიენი,
ნუ თუ ესლა გავქუს,
ვისჯედავთ რასაცა?...
დაყრუებულსა გზა-შეუვალსა,

უდაბურს, ტყეში, — ტაძარს დაწვდეს,
სად სახე მეფის, იან პეტრე
დიდის თამარის,
სხანს ქველს კედელზედ გამოსატულად!..

1877 წ.

თ. გრიგოლ რობელიანი.

მტკვრის ზიკას.

გვლავ ჩემ წინ მტკვარი მობის ქუხილით,
ამ ქუხილში ვსტუმბ მშობლიურს გრგვენას.

გვლავ ჩემი გული იმავ წუხილით

შეჭკვნეს მღვრივე ზვირთთ დენას;

გვლავ განიღვიეს ჩვეულთა თიქრთა

და დემქალა დიდი ხნის წყლული...
მეჭკვნეს შეესტირე მე ამ ზვირთთა,

თითქო მათ ჩანთქეს ჩვენი წაწყლნი.

წაგშლიან კვლნი დრო, ნეტარ

მტკვარად აღუგვიხარე საუგუნესა,

მისმინე აჟა მისმინე ტკვარო,

იმ დროთ ვაქდაეც ეს ჩემი გუნესა.

1863 წ.

თ. ი. ჭავჭავაძე.

საქალაქური

სად ხარ ჩემო საქალაქურე,
 ხმა ტუბილს და საქალაქურე,
 რომ შენის ხმით უცხრეთში
 ქართველს გული გაძისურე!

მიუვარსარ წყემსის მიუვარსარ,
 იათურ, მაგარამ ძვირ ფასსარ
 მაღვიძს ლხინი განშიძისკვარ
 სეკდაც მიათიათასარ!!

ოდეს წყემსი გიპურებს სულში
 და გაჭკვივის შთა და კელში,
 ტუბილსა ხმასა ტაჭში ჭკაკვარ
 და სეკდასა შავს ქვესკულში.

მაშინ იგი უსწავლელი,
 ინსტიტუთ შენი დამკვრელი,
 არ დასდევს თუ შეგანს ჩანსა
 გამოდის გულის მოძუელელი!

მაგარამ ფიქრი ჩემი შენს ხმას,
 გარს ეხვევა ვით მას მას,

და შენი კვნესით მაგონებს,
საქართველოს მწარე მოთქმას.

ხან სპარსელნი აკვნესებენ,
ხან ოსმალნი აღსრებენ,
ხან დროს შეჩვევით კავკასი
მუუდრებებს უშფოთებენ.

მაშ უწყალო სალამურო
მტრიალო არ საამურო!
რად მსურს შენი ხმა ვისძინო
და ქართლის ბედს მოკემდურო?!

მაგრამ როს შენი ტკბილი ხმა
სანუგემოდ მიტურენს აღმა,
და ჩემთ გიჟთა ოცნებათა
ხარბათ ირთავს უთსკრული ღრმა.

თავ განწირულ მამულის მტველს
მაშინ უყურებ მე ქართველს;
მტერს შეჭვიროს: ვაშა! ვაშა!”
გამოსული ბრძოლისა ველს.

ახა, ეს ხმა სალამურო,
ტკბილი ხმოვანო საამურო,

აწარდეს აწ მამსჭეიჭტდებს.— ამ
ძაღ-გიძს მუდამ მამაწყურა!

ქართულად ჰკენეს, ქართულად სტვენ
ქართულსა გუჯს ამით უფასენ,
ხასიათს და ჩვეულებას
წინაშართა გვიჩვენებ ჩვენს
ძაგრამ ჩემს სალამურა,
გრძნობით მსტვენს საამურა!
დღეს შენ უუჩს აწავინ გიგდებს!
სჯობს ისევ მწყემს ემსახურა!!...

1861

წ.

აკაკი წერეთელი.

საქართველო!

საქართველომ სთქვა მეც ვიყავ,
დრო მქონდა კეთილ-მყოფელი.

გადიდებ ჩემნი მოსავნი,

ტანჯვით უაჩის მყოფელნი,

გვეპაუკდი სამოთხის გვარად,

აწ ვიყავ გასაყოფელი.

(ღ) ვინც ახლას ნახოთ გაშინჯეთ,

რა ამას სთქვამს! მან და სუფთად
 იმ ძველსა ღრესსა იყავ ადშენებულად,
 მსჯელსილი მადლის წყაროთი თბილ
 და სიბრძნით განათლებულად, ~~მსჯელთა~~
 შემკული ყოველის წესითა ~~მსჯელთა~~
 და ესრედ გაბრწყინებულად, ~~მსჯელთა~~
 და ვინ არ გიტყვას რა განახლ
 ბარბაროსთაგან გადბრუნული!

1861 წ.

...! ბერი.

პოეტი დამ საწყობილი.

(მეზღვე სმ.)

ბედო ქართულთა ქარკულთა ბედო!
 რა განისვენე შენ ღრმა ძილშია,
 მას აქეთის მთლათ საქართულთა
 აწის თვის ყოფის ტრანს ბრძოლასშია.

რამდენი წელი და საუკუნე
 ქართული ღრმებრ მტრთა ებრძოდა,
 რამდენი ნახა მან დღენი მწარე...
 ჯან მწვეურობი მტრის წინ დაეცა.

მაშინ მგლეჯავნი მის მისისსაწნი
შემოეხვივნენ დაცემულს გმიწსა,
მისს სისსლს სვამდნენ ვითა' მწუერკვალნი
და მის ხარც სვამდნენ ვითა ჰუწსა.

და შემდგომ ამა დიდის ტანჯვისა
ძლივს გამობუუტდა ბედის ვაწსკლავი,
ოდნავის სხივით დაგვხედა თავსა,
თითქო მოგვითხრო ბოლო კეთილი.

მას აქეთია ოდნავა ბუუტავს: აღნი
არცა ქრება და არც მთლად ნათდება,
გული ქართველთა იმედით ღელავს,
მაგრამ იმედი ჯერ არ მარტლდება.

ან სულ განათლდი ბედის ვაწსკლავო,
ან სულ მთლათ გაჭქერ, გაჭქერ სამუდმოთ
გვეურ ამდენი ცრემლი და ტანჯვა!
თუ ვიყვნეთ-ვიყვნეთ, თუ არ სჯობს გავსწუდეთ

1872 წ.

Handwritten notes and signatures at the bottom of the page, including the number 1876 and various illegible markings.

ვერანის ციხე

(გასტანგ გორგასლანისა)

შემთხვევა მქონდა სიარულისა

გადავიარე მთა გომბორისა,

მთის ძირს შემკული წყარო მინდვრისა

და აღმართული მთა ვერანისა.

დიდ ხანს დაგუწვე მას მთას ეუჩებს

გადიდე ღვთისა განგებულებას!

მთა არს მაღალი გარე კლდოვანი

მაგრედ ნაშენი ჭკითკიროვანი,

ციხე მაღალი ქულებქოვანი.

გზა ძნელ სავლელად გიბე კლდოვანი,

მკვლათ მსმენია მისი მშვენება

გასტანგ მეფისგან არს ნაშენები,

მუნითა ჭუარჩავს თვის სამეფოსა,

და განემართა მკლავი ძლიერი!

ჰოი მეფეგო სახელოვანო!

გასტანგ ძლიერო გორგასლიანო!

ბრძენთა მეფენი შენგან ძრწიანო!

და შენ შიშითა იმაღვიანო,

როს ამხედრდები, მეფეო, ძაღვით!
შენნი ივერნი გიძღვნიან ჯვარით!
მტერს სძლეო, განდევნი მისივე ძაღვით!
სწავსეთს დაამხობ გულისთა წვაღით.
სად ჯეს, მეფეო, იგი ძლეუანი,
შენნი გმიწები ივერნი,
ტახტი გვირგვინი სკიპტარ სვიანი
და მუზარადი ღამ სახიანი?
ამით სახელ გდეს გორგასალანი
ოჲ! აწ გეჩანა ვადალიანი,
რომ შენზე ბჭობდა მეფე ძლიერი,
დაშრტა შენზედა მზე ნათლიანი
და შემოტყუია ნისლ-ტყემლიანი,
ცხესლა ძველსა ცხარ-გრძნობიანი,
გიგონებ ვტარი მწარ-სიტყვიანი
ამაღსაგან გულ ტენხლიანი: —

1860 წ.

კ. ბარი. ვახუშტისა.

გლეხი შეილი.

თმა გაწეწილი და ფეს-შიშველი
პატარა გლეხო, რას დაწბი კარზედ?

სხანს ჯერ არ იცოდა რა სწევდა

საწყობი შენი მამის სათვალავსუ.

იქა სწევდა სხვილ ასობით:

«ხისაწყობისაგან ვარ მე შეკვდილი,

ვალში დავიხვებე სული ამომძვრის;

შეილსაც დაუგდე ბლომად ვაღიო.»

იმითამაშევი ზეტარა გლეხი,

ხინამ შენ ესა არ შეგიტყვიან,—

ვიდრე შენც შენი მხვედრი, საწყობი,

მამი შენივით არ დაგწოლია.

ისტუნე — ჩქარა იმთავის უფლე,—

მოივალ ყინი ყმაწვილნიისა.

თორემ საცაა თავს დაგეცემს

უძლევი მეხი შენის მშობლისა.

და მაშინ სრულე გედაჩას იზამ:

წელი მოგწუდება ბილწ ცხვირებსში.

ძალე — უმადურად დღეს გაატარებ

და აღრე ჩახვალ ციფ სამარეში.

1872 წ. იანვარი

ნ. ლომიაური.

ილიაძე * * * * *
* * * * *

შენ გაიარე ქვეყნის გზა მწელი
და გაუდგე მანდა სხვა ღმერთსა,
მამულის შენგონ, მხარე მშობელი
არ დაივიწყებს შენსა ამასა:

ის შენ გასადე თავისუფალი
და მას შესწირე სიცოცხლე ხმალი,

შენ მარკვიდი; მაგრამ სინამკვიქნებს
მძობა ერთობა პეტროსსებსა,
მინამდისინა შენი სახელი
ფეკლა ჩვენთაგანს ემასსოვნებსა,
და შენი სისხლი, მტრებთან დაღვრილი
ჩვენ მცხოვრებელ წყაროდ იქმნება.

რას მამულის მტრებს გაუმკლავდებით
ჩვენ მოვიგონებთ შენსა სახელსა;
ქალწულნი ქალნიც თავის ნაზის ხმით
დაიმღერებენ შენს დიდებასა,
და მაშინ მტერი შენსა მამულსა
გელარ დაუწყებს იგებით ქეჯასა.

1871 წ.

ბაქრაძე.

მამულის სიყვარული.

ემაწვილო, იყავ უცვლელათ
ერთგული შენი ქვეყნისა,—
იქა ხარ დაბადებული
და იქვე ჩახვალ სათულავსა!

ისა გზდის, გიულის, გზატრენობს,
გისტუმრებს შიშის გზაზედა,
სიკვდილის შემდგომ მშობლურათ
ის მივისვენებს გულზედა.

გეჩსადა მთელსა სმელეთზედ
გერ ჭზრებ ისრეთ ადგილსა,
სადაც ნახავდე ალექსსა
და სიყვარულსა ამ გეჩსა.

ემაწვილო, იყავ უცვლელათ
ერთგული შენი ქვეყნისა!
აქა გმირულად ჩადვრილსა
სისხლი მამა და ჰაპისა.

აუარებლათ ტრიალებს
მათი ხსოვნა ჩვენს მამულში,

ვითა მნათობი ვაწსკლავი
ბნელათ მოფენილს ღამეში.

საუკეთესო მოძმენი,
მშვენება ჩვენის ქვეყნისა,
ხისსჯის ბრძოლის ველ უშიშრათ
შენთვის ჩასუღლან სათლავსა.

ჭრი სამშობლოვ! რამდენი
ტანჯვა გინახავს ბედისგან
და შეწყულებარ ძიქამდის.
უზომოთ მძლავრის მტკრისგან.

მაშ შენ, უმაწვილო, იყავა
ერთგული შენის ქვეყნისა:
იქა ხარ დაბადებული
და იქვე ჩახვალ სათლავსა.

1868 წ.

ანტონ ფურცელაძე

უმაწვილის ოცნება.

(გადმოკეთებული)

ღღეს გამოკშორდი ჩემს დედამასა,
ჩემს ცოლებსა და ჩემს სახლ-კაცსა;

დღეს გამოგშორდო ყოველს მეგობარს
და ჩემს მშობლიურ აჩუ-მარესა.

გამოვეთხოვე ყველას ხალასით,
რატა წასვლასა კემზადებოდო;
მაგრამ სამშობლოს მტკიცე სიუვარულს
მშობლის სიტუკითა გულს ვინერგვიდი.

გამოვეთხოვე ჩემს აჩუ-მარეს,
სადაც პირველათ მე დავიბადე,
სადაც პირველად ჩემსა მშობულებთან
მრავლის ტანჯითა მე გავიზარდე.

სადაც პირველად პატარას აკვანს
მშობელი დედა ნანას დამძღერდა,
სადაც სიტყვსლე ჩემი პირველად,
სიბნელიდგანა ნათელს ელოდა.

სადაც პირველად მთანი და ტყენი
ახტყებოითა მე გავიცანი,
სადაც სიტყვსლეს მამა-პაპანი
მუდამ მტკრთანა ბრძოლით იცავდნენ.

სადაც ყოფილან და უცხრკრიათ
თავ განწირულთა ჩემთ წინაპართა,

სადაც მტერთანა მწავალი სისხლი
ქართულთხისთვის ბეჭეჯულ დაღვრილს.

ის ადგილები რა ველს ვნახო,
უსუსურ ბავშვსა რაგორღა გაგძლო!
სადაც პირველად ჩემს გონებას
იქ სიკვდილმდინ თვის ბინა დასდო.

სხვის აჩუ-მარეს უცხო ხალხშია
ვაი თუ გავხვდე მე შეუძლოთა!
ვაი თუ კიდევ თვალი დავხუჭო
და საუკუნოდ მოვშორდე მასა.

მაშინ გულ-წყლულსა მშობელმა ჩემმა
წყნარად მაკოცა მე შავს თვალშია
და მითხრა: შვილო! ჩვენი სამშობლო,
ხომ ხედამ დღესა რა დღეშია?

გასწი, ისწრაფე სწავლასა თვისა
უცხო მხარეში უცხო ხალხშია;
ღმერთი პატრონად შენ გეყოლებას
და განათლდები უცხო თემშია.

შემდეგ შენს მამულს, საყვარელს სადგურს
გამოჭბრუნდები გონებით სრული,

და ზღამაღლებ შენ ხმითა მასა
რამ იქმნებით განათლებული.

თვალში ელვარე ცრელი ბრწყინვალე,
თუძნა ხშირათ მე გადმოდინდა,
მაგრამ მშობლისა ტკბილი სიტყვები
მე შეწუხებულს გულს მიმაგრებდა..

1876 წ. 9. კ.

ანგელოზი (ლეონტოვით)

შუა ღამისას ანგელოზი ცის ქვეშ ზღვინავდა
და დამშვიდებულს გალობასა ღმერთსა ჭსწინავდა.
ცა და მთავარეც და ვარსკლავნიც, ღრუბელიც მასა
ყურსა უგდებდნენ საამურსა გალობის ხმასა.

იგი ჭკალაზდა ნეტარებას უცოდველთ სულთა,
ღვთისა ბრძანებით სამართხის ბაღსა დამკვიდრე-
ბულთა.

უდიდეს ღმერთსა უგალობდა და ზდიდებდა.
სხალ განადისა უმანკო სულს შეაკვიდრებდა.

მიქქონდა სული ახალ გაზდის თვითით მთავრ
 კულაბით,
 სოფლისა ვნებით მოსპობილის ბოლოტ ხელაბით
 უმანკო სულსა აკედრებდა მისცეს აღვილი,
 სამოთხის ბაღში ქქონდეს მასაც მტირე ნაწილი.

და დაამკვიდრს ღმერთმან სული ახალ გაზდისა,
 სულით წმიდათ შორის მარად ანგელაზთ დასისა
 და შეიწიფსა სული მისი წმიდა კრებაში:
 იყო მარად უამს ღვთის მონა, მის კედრებაში!

1874 წელს აღწერა მანუჩარე ჯაფარიძემ

მ. ფავლენოვი

გარდაცვალებაზე (დობროლოუბოვით)

აი, სიკვდილსა ჭიდავს აცხადებს
 დღეს გაზეთებში შავი არშია,
 მაგრამ ნადგულსა ეს არ მიმეტებს
 ნადგულით ავსებულს სულს და გულშია.

რადაც მხიარულ მღელვარებითა

გებებები სულ მე იმ ამბავსა,

რატა სიკვდილი გულ-დადებითა
თან-და-თან ჭსთიბავს ძველ თაობასა...

ვის სიკვდილსაცა უწინ ვშიშობდი,
ის მოხუცები დღეს არ სცხოვრებენ;
რასაც ძველებურს მე ჰპატივს ვჭსტემდი,
სულ მათთან საფლავს განისვენებენ...

განსცხი, სიკვდილო, მწუხარე მხარეს,
რაც იქ მიხრწნილა შთანთქე, გაჭფანტე,
და ხრწნილებისა ხაღს სამარეს,
ახალ ცხოვრების დროშა აღმართე!...

1873. წელსა.

Handwritten signature or note

ვიკტორ ჭუგოსი

ვინც სიჭრუის და ბოროტების დროს
გახდა ქადაგი ჭეშმარიტების,
იმას ვეძახით ჩვენ სჯულის გამდგომს,
ვსთლით მას ღვთის ჩისხვად და მტრად კაცების.

რა ჰპატივს ვსტემდით მართლ სიტყვასა?
და მის თქმულს ნაცვლად რას მივავებდით?

„სიკვდილი ემაგ მაცდურ სოკრატეს!
ჯვარს აცვით ქრისტეს, ჩვენ ვლავლებდით.

გაღიჯებ სთქვა: მიწა ბრუნავს,—
ბოროტად ჰკიცხეს სატნჯგეს ამისთვის,
სხანს, რომ ბუნების კანონი არის,
რომ ჩვენ—კაცების წაქმაცებისთვის
უკეთესები ჯვარს უნდა ეცვათ,
მოაკლდნენ ჩვენთვის თვალის სინათლეს,
გვიმსხვერპლონ გუჯი, სუჯი, გონება,
ქადად იშრომონ მოყვასისათვის,
მათ რთული ღვაწონ და სისხლი სთხიონ,
და ჩვენგან ჯია ამ ღვაწლისათვის
ცუდი სახელი ჯილდოთ მიიღონ...

1873 წ.

განათებული.

დადგა მაისი, იწყო ავღარი;
პირველად იწყო ცამან ქუხილი;
საამოდ დაჭბერა ჩრდილოთ ნიაკმა,
შორს დახვდა კელი მწკანედ შოსილი!

ჭეჭს, ქუსს და ელავს, გააქვს გრძილი,
ტელქობს ბუნება, ვითა ყმაწვილი,
მიყვარს ამ გვარად მისი ტრფიალი,
გაზაფხულთა მინამდის ხვილი.

ჭა, წამოვიდა წვიმა კოკორონი,
მიწიდგან ავალს ჭაერში მტკერი,
სვეტათ აღძრათუფ ღრუბელთა შორის,
სხივი გამკრთის მზის მშვენიერი,
ტყიდგან მოსტყემენ ფრინველნი ხმასა,
რა შრიალებენ უჩატსვისი ხენი,
თითქვას მსხვერპლს სძღვნიან მით ზენა არსსა,
ერთობ ფრინველნი, ტყენი და კლდენი!

1873 წ.

ი. კერესელიძე

უ ვ ა ჯ ი ლ ს

სად არის, უვაჯილო, სიტუჩოენი,
როს მოწიწებით შეგასე ხელი?
და ტრფიალებით ბუღბუღი მსტკენი,
შენის მზერითა იყო მოძახენი!

შვენება იგი სრულად მოგხდის,
სახრალოდ გიმსერ გაუვითლებულსა,
ფოთელნი შენი ვსედავ მიწს ჭერია,
და ემსგავსები დაბლებულსა.

ტურთა უგვილელ, თუერთ უმკრთალე,
ტრფიალებით რემელს გემონლან
აი! ახლაცა თურ უმკრთალე,
მარამ მიგხდის ცნობის გონება!

საფელის მუსთალობა შენც გამოსცადე?
იმედი თუმცა, დიდი ნუგეში,
არავ შენს გულში, გიცი, დასასე
მაინც სიტურთუე შთანთქე სიღრმეში...

გერ ისმენ ვერას, ვერც გულის ძეგრას,
გერც მხერას, ვერც გოდებას;
გერც ბუღბულის ცრემლით ეეფას,
მამ რადას ვაქნეკ... და წერას!!!

1860 წ.

დ. ბერიევი.

უძღვნი მდიდარ კაცებს.

ერთი კაცი ბუნებისათვის,
მდიდრი, გლახა, დიდი, პატარა;
რა ღლით ის წუთი ცხოვრებისათვის,
ქვეყნად მოვიდა და დაეკარა.

მათზედ განაგებს ერთგვარ ბუნება,
ერთგვარად უსვამს იგი მათ ცელსა
და ისე სული დიდ კაცსა ხდება,
როგორც მის მსახურს უკანასკნელსა.

1864 წ.

ივანე კერესელიძე.

ს ა ლ ა მ ო .

როს მზის დასკლის დროს, გაზაფხულისა,
ნელი ნიავი იწეებს სუნთქვასა,
და საამოთა ყვაილთა სუნი,
მოჭეფს უხვად აჩესა ჩვენსა:
მაშინ მდუმარე ვზი ჩრდილს მხარეს
და საამოვნით ვსჭვრეტ თოვლიან მთებს,

მშენიერი არს ჩა ბრუდ საბძელსა
 შუქი მიადგეს დამწველი მიზისა;
 იგი ამაყად იწეებს ღაზღაზსა
 და ემუქრების ყინვითა ქაჩთლსა!
 რადესაც მისი ჭკრუტით, დავსტებები
 მაშინ დასაკლეთს მიუბრუნდები.
 შეგხედავ, ვნახამ მის გორიზონტი,
 ვით წითელ ატლასზედ გადაკრული:
 ელავს ბრწყინვალებს მინაზებული
 და მე მას შეგტრფი, ვით კაჩდს ბუღბული!
 მიუნით ღიასვიც რქორ მკედივით,
 გამგამით მოჩანს თეთრი სიმივით!
 დიდ ხანს ვსჭკრუტ ხალძე ახტაცებული,
 სოფლის შვენებით აზრად ღეღვილი;
 ნუ თუ ამაღ არის ყოველი,
 აღარ დაჩხების აღარც აჩრდილი?...

1849 წ.

თ. რევ. ერისთავი.

— ჩინოვ. მოუძიებელი

საგუალოდ. ამ პირი იტყვიან

ამის იტყვიან და ამის იტყვიან

შენი ხვედრი, ჩემო ვარდო, ღმერთი იგი
აქს ძლივს ერთი გაზაფხული; მტკიცე და

დღეს იხარებ — სვალდაჭენები და სვალდა
წაი რა აქს მამაყალი პირველია მინა

სან ბუბულა დაგრტობალებს და დაგრტობს
სან თუტკარი შუროანი, და დაგრტობს და

თვით ნიჭი გუაქსეებს და დაგრტობს და
თითქოს ამბებს სანი წინაგონს მან ეს და

მაგრამ აგუკ მოქქრის ქარი,

შენ საწყალ იწებ განკალს.

მანთლაც იგი უფობიელი

ამ დროების გისამს ნამგალს.

შენსა ფოთლებს შორს განთავტამს, და
უგზაუგვალთ წაიდებს მათ

და, თუმი წაგვრტს შენ ამბუკენს,

უსდა გაქქე უგვალათ.

სიღრცხლაც შენ გემგზავსის:

იგიც შენებრ ჯერ იბწყინვის

მაგნიმი მაინტი უნდა დაჭკნეს
ოდეს ქარი დაუქრულაძმს.

1869 წ.

ვ. აკოფოვი

მერცხალი.

1878

აკურ მერცხალი დატელებს

და ტოლებს ეკამათებს,

ქართული ადარ ჩაინდობს,

მშვიდდით მას გამოუდგება?

კოკორი ვარდი გაშლილი,

მისთვის კენესის ბუფბუფი

ლამაზო, ხემა მერცხალი,

კატს აღძრავსდა სიყვარული?

შაჩვან დედით მზას სხივი,

მთას და ბაჩს მოეფინებს,

მე ამას ვტირი და ვჩივი,

რამ ნათელი მენატრება

თვით ნაღველს იმით უშველის,

რამ ღვარცს კატმა ცრემლები,

ამ დროში ვილა მოეწის, 1872
 რომ ჩვენ გაგვიხსნას ხელები,
 ის ბრძენი წაღა ბრძენია,
 თუ კი უგუნურს მიჭბამავს,
 სიტყვებზე რის მახეელია?
 თუ გაცი საქმით მკვლარსა ჰგავს?!...

1872 წ.

ბარ. ჯორჯაძისა.

გ ა მ ო ხ მ ო ბ ა

ჩემს გარშემო უგულა სდუმიდა,
 მისწყდა ხმა მუშაობისა;
 მხოლოდ მაღალის მთებიდამ
 ისმის ხმა გამოხმობისა.

ესე ტელქი გამოხმობს
 სშირ-ხშირად მესაუბრებს
 და იმისგან ჩემი გული
 ხან ღხინობს, ხან იტანჯება.

„ნუ თუ ან მიენატება
ქართვის ხალხს ბედნიერება?“
გამოხმობა მთის იქიდან
გამომძახებს: „შეიძლება!“

„განახლდება ჩემი კრი,
თუ ისევე ასე დაწიება?“
გამოხმობა გამოძახებს:
„იღვიძეთ და განახლდება!“

„ვინ გააღვიძებს ამ ხალხსა,
რომ ან ჭყავთ ქატი ანც ერთი?“
გამოხმობა დაცინებით
გამომძახებს ხოლმე: „ღმერთი!“

1878 წ.

ინ. ბაქრაძე.

ერთ ძველ ციხეს
(გადმოკეთებული.)

ციხეკ მალალო! რა დაგინასკე,
მსწრაფად აღმეშაღნიენ გულის დაწდება,

და წა გინილე შენ დანგრეული,
გული აღმეკსო მწარის ხალკელით.

ძუგლო ძაღალი! წა შემოგმზიწე,
მსწრაფელ მოძაგონდა დრო უწინდელი,
დრო საამურო, დრო საკაუკაცო,
დრო გმირობისა და დრო ქართული.

ცისეკ ძაღალი! უფკელს ქართველსა
ამყად ეტყვი შენსა ხალკელსა;
ვინც კი გინილავს და გაიგონებს
შენგან ნაამბობს, მათთვის საგვრგნელსა,

ბეგრჯულ გხდომია მტრის ყუძმარები
შეგ შუა ჭერში და გვერდებშია,
მაგრამ არც ერთსა მტრის ძაღადობას
არ შეუბრუნებს შენი კედლები.

იდექი მუდამ ვით უძრავი კლდე,
მუდამ ყამს დიდის ძლიერებითა,
და ქართველის ხალხი შესში თვის სახელს
იტყავდინ მუდამ დაუკლკველათ.

მაგრამ დრო ყამს დრო საზარელმა
ურთ-ერთ შოჩის შურის მიება,

მტრულმა მოყვრობამ ქართველობაში
აქ მოგაყენეს ესე ბნელი დღე.

ცხუკ მალალო! შენლა შთენილხარ
ჩვენ მამა-პაპის მოსაგონარი,
მხოლოდ ჩვენსავე შენცა უბედოთ,
გამხდაჩხარ მტრის თუხ ქვეშ გალახული

ცხუკ მალალო! რომ გქონდეს ესა
დაძიუვირებდი შენს მოყარესა,
რომ უბედური შენ ამ ვაგლახში
ჩაგაგდეს ჩვენმა სამშობლოს მტერმა.

1875 წ.

ფ. ჯ.

ბ - ჩიქოლია

* * *

მზე დაგუბადა დაუითად
განათლდა ერი ქართლისა;
მან მოგვცა სხივი პორთუიჩად,
ქვეყანა შემოგვჩატრისა.

დაზუდ აკვენთო ვარსებლავა
მიწაზე მეფე თამარი

წას ერთი შექით უნათებს
 მიწას მეორე აგვაგებს
 მათის დიდების აღსაგებს
 შეგონატრის დღეს ზღვა სმელეთი...
 ვას თუ სოფელმა სულ ასე
 დღე არ გვითუნოს ესრეთი.

სოფელი ბედის ბორბალი
 აბრუნებს მუდამ ზე ქვევით;
 დღეს ტახტს აგვიგებს მაღალს,
 სვალ დაგვიანატრებს დახურვით.

1878. წ.

გიორგი წერეთელი.

ჩ ი ტ ი.

გალან უკვლავ ერთი
 მქროს იყოს გინდა; ხის
 საბრალე ჩიტი შიგ მჯდომი
 გულ მისაგლავად იძახის.

რა მატყვიანად იწახსნა
 მქონდეს უოკელ დღე თავის უფლებას;

შინც უტყბესთა მისთვის
ღაწიბი თავის უბუღება.

ფრთის გაშლა ცაში ჩავაწდი,
თვით აწსებობა გაღობა,
ხან გუღ ამოსკვნით ჭკვეტივა,
ხან ამოსტყენით გაღობა.

მაგრამ კადა გუღ ქვევი,
ხხვას უფლებას მტეწიას,
თვის სხსარგებლათ იმას იჭმს,
ჩაღ სხვის არ საფეწიას.

შინ უტყვიკ თავ მთუწარგობს,
ამსხვეწებებს სხვისა იმედსა;
ჩაღ არ სურს იმას ზმაღებს,
ჩაღ სურს უკარგავს იმ ბუღსა.

იმას გონიას ასა სუღობს,
ჩაღ იმის მი სეწონიას
და ბრძაღ სახდასს მინდობით
თავი მართაღვი ჭეღახიას.

მეზღაღვის ჩაღი ტყუათ, ქმნიღა
მაღ დაღახებით მსტეწახვი,

ცხადათ რქრში ჩასმული
ფიქრით ქაერში მოვინახვი.

რათ უნდა უცხო პეტევი
ალექსი რქრას გალია
თუ მონებაში საბრალოდ
თვისი სიტყვებზე გალია.

მ წ ი რ ი .

დ. მ.
ქ. ხიოვი
ივან

შოკს სამშობლოსგან უწყვეტს კელსა
იქდა ჭახუკი თური მიხდელი;
სოფლისა ამის დაუდგრომლობას
მოსთქვამდა მწარედ გულ-ამასკვნილი!
აკონდებოდა თვისი სამშობლო,
მთლბულ ვაკეთ, ტუეო და კელთა.
სადაც ძვალნი ეკლესიაში
განისკერებდნენ მისთა მშობელთა;
საიდმაც ღელვა შავისა ზღვისა
გამოჩნდებოდა ღურჯად და ღურჯად;
სადაც ათასთ მცხოვრებთა ერთა

შინადა სახლი პირად და პირად.
არღა ნათობდა მისი მთოვარე,
რომელის ბინდ ყამს ის შეეცრთოდა
რომელიც მაზე შუქსა აფრქვევდა,
და ვითა დედა შვილსა დათრთოდა,
აგაღებებდა და ახარებდა,
აჭაბუკებდა ახალისებდა,
სიუკარულისა სანთელს უნთებდა?
ღამეს უთევდა. დროს უტარებდა,
არსად იყო მისი მდინარე
ოქროს ქვიშაზე მძიმედ მოარე,
რომლის სათავე არის მჩქეთარე,
კაემანთ ჭარის მეთავარე.

არ ჭკრეტდა იგი ვარსკლავს ბედისას,
მთიებს მჭვირვალსა, ბედის წერისას,
სიციფხლის სკეტსა, იმედსა თვისსა .
ბრწყინვალეობასა სამშობლოსასა...

შორს სამშობლოსიგან უცხოთა ველსა
იჭდა ჭაბუკი ფერ მიხდილი,
სოფლისა ამის დაუდგომლობას,
მოსთქმიდა მწარედ გულ ამოსკვნილი...

უკანასკნელი ოხურო

გნასე ჭაბუკი თვის სარტყელზე
 რომ იგერ მიხდილი სიკვდილს ებრძოდა
 ვრას ამბობდა ის აწაფერზე
 ხანდის-ხან შთაღოდ ღრმითა სვნიშობდა.

სუჭუჭი თმანი მოგროძო და შავნი,
 თავისუფლათა ბაღიშზე აწვიან;
 ვაგობ უღვაში, შავ თვალ წარბნი
 მომაკვდავ ხასკს დაუშვენებდენ.

ვაქსა ესვიფენ მისსა სარტყელსა
 მის ამხნაგნი და მუგობარნი
 და ნუგეშს სტკმდენ მას მომა-კვდავსა,
 მაგრამ წასლოდა საბრალის ჭანი;—

იგი აწავის ყურს არ უგდებდა,
 თრთქელ აღარეურს აღარა გრძნობდა;
 მაგრამ იმასაც ჭერ ეტყობოდა.—

წნობა სრულებით არ დაჭყარტოდა.

დიდსანსა იწვა თვალე დახშული
 და რაღაც თუქრში სრულათ შთანთქმული;

შეძღვებ კრებულს შთაქმნილს
და მწიგნობრის სმით წამოიძახა

ქალი მამულს! გვედები უბრალოდ
და შთაუდივარ სათუღავს უსასოდ,

რამდენი მღვდელსა შენ აყვავებს
და შენთან შეიღთა . . . . .

გსწუხ და გიატნჯვი უფრო მისთვის
ბრძოლისა ველზე რამ არა გვედები,

და ძველებურად შენის სსნიცათვის;

შობილი მშობელს არ გემსგვერდები.

რას განთავს მან ეს სიტყვები,

ერთბაშიდ კული მეს წუჟიდა,

სამარადისოდ დასმა თვალები

და სუთქვაც იხან ამ წაბს შესწუიტა.

1870 წ.

...

გ. იოსელიანი.

ზრავის ზირსედ.

ზრავის ზირსა წამოწოლილი

თვალს ვადგენებდი მისსა ზვირთებსა;

ჩვენს ანგონს მე მის უმღერდი,
ძით ვიქარებდი გულს დასდებსა.

*

ძიანი მალენი, ამწვანებულნი,
იმის ფვირთისა გადმოსტყეოდნენ.
ფვირთნი ვი მისნი გაჩქარებულნი
შავ შუა მტკვარში ღრმათ ეკოდნენ.

*

დიდ ხანს ვიდეჟი მის ვიდებზედ,
ისეკ ვიმღერდი მასზედ თქმულს ლექსებს;
ძიანი და კლდენი თვის სიმაღლიდამ,
ჩემსა სიმღერას ბანს დასმანოდნენ.

*

ჩვენსა ლექსებში, სევდით სავსებში,
მუდამ მოისმის ხმა მომტირალი;
აგრეთაფ არის... ამ ქვეყანაში,

.....

20 მაისს 1878 წ.

ი. რომანიძე.

ი. ბაქრაძე
ი. ბაქრაძე

ობლის სიმღერა. (ქუკოვსკით)

სად შევაფარო საბრალდომ თავი,
ობლივი არკინ არ შეინახა.

ნეტავი ერთხელ ეს ბედი შავი
მხიარულ სახით მე დამენახა.

ერთხელ მეც ვიყავ სახით მდიმარი,
ერთხელ მშობლებით მეცა ვიხარე,
მას აქეთ ვიქმენ მე შესაბრალდი,
დედმამა მიწას რომ მივსახარე.

სიმხიარულე და ნეტარება
არის მდიდართა ძმა, მეგობარი;
არ უშფოთდებათ შრომით ცხოვრება,
ჩემია მხალღოდ რთული მღუღარი,

არ მშურს მათი ბედნიერება,
მათი განცხრომა, ფულის შესრიალი,
ან ასე არის უფლისა ნება.

ცუუილათ ჩაივლის ცრემლით ღრიალი,

რხ დიდო ღმერთო! არა მხალღოდ მე
დავიწყებოვარ ამა სოფელში;

განა ვერ ვხედავ მრავალთ სიამე
არ შემთხვევით ამაღბაში.

მაგრამ რძელი ტუბილად მაცხოვრებს,
მეც მაღე ვიყავ საამო ღმერთში.
როცა მეუფე ზეცას მიმიწევს,
და ვუთხეს მამცემს სასუფეველში!

1869 წ. იანვარ 15-ის 26-ის შუაღამე

ლეკი თესლის თესვაზე.

(ლეონტოვით.)

~~მე გუარავ თესლ ნოტიოს მიწით,~~
და განახვენე მას ჭკუშეთ ძალით.
ბნელ სათლავში ჩაწექ მარცვალთ
გამკესაღმე მზეს; საწყლო.
რომ შეგძლებოდა შენ საუბარი
ამომსახებდი გუჯით დამწვარი:
გულარ იხილავ სხვისა მზისასა,
გულარც ვეღსა მწვანე ტყისასა,

აღწ. აგ.
საქონლად
9. 18

მაგრამ დასრულე შენც სარება
 და განუქავებ სულს მწუხარება.
 ნუ სწუხარ შენა აქ რბილათ იქმნები
 და კვლავ უკაფილთ აბიბინდები.
 თესლო მარცვლო მცირეს დროზედა
 მუცა მოგუბებან შენსა კვალზედა,
 რას ჩამოგდენ სულსას ბნელსა მიწაში
 რა მამა ქე ღმერთი რას დამიძახებს,
 ურმარადსდებო! მსწრაფელ გამაღვიძებ.
 და შენც ეგრეთვე აწ დაძინებულს!
 გამეფოფეს თვის დროს აღმოცენებულს!

1860 წ.

მი. თვავ.

დობროლოუბოვიდამ

მზე ამობრწყინს ა, დაჭსედა მთასა
 ბარს დაეფარა მსწრაფელ ჩრდილი გრძელად;
 ან შეუტევიან ჯერ მშვიდსა ბარსა,
 რომ მთის წვეკს ათბობს დღისა ნათელი
 მთის ქვიან გულისა, უინჯიან თავსა,
 ღრუბლს მანტიას მის მსრებზე მოსხმულს,

მზე დაუფარავს, ისე რომ ბარსა
შუქი ვერა ჭხდის ბნელს სქლად გადკრულს.

მაღლა საქმეა და მოძალობა,
ძიწს მოფენილა ბურანი ძილის;
ეს ძილი მხოლოდ იმით იფრთხობა,
რომ მუდამ ებრძვის მას ზრუნვა დილის.

მაგრამ მღვიძარე მზე მაღლა იწევს,
ის ჩვეულებრივ გზასა მიჰყვება:
და გრძელი ჩრდილი თანდისთან იკლებს
და შუა დღეზედ ის სულ გაჰქრება.

მზე დაადგება ჰიქდაჰარ ბარსა,
შინარე არეს დღე გაუღიძებს,
ხანამ მუარე მხრით იმავე ბარსა
ხსვა მთ სა წვერი არ დაჩრდილებს.

1868 წ.

თ. კარგარეთელი

—

უღარღო კაცო.

უკელასათვის კარგი მსურს,
ბოლოტების მტერი ვარა

გულში არ შეუშვებ მუცს
და მით ბედნიერი ვარ!...

მე ბევრს არასდავკებ,
ჩაც მ:ქეს, ცოტა, ვხეწივარ;
ქერივ-ოსერს არას ვტაცებ,
ისეც ბედნიერი ვარ!..

ხატოსანს ოფელსა ვღვრი,
მეც მუშავთ ვწერივარ;
უსაქურ კაცს ვუყვირი:
მხედავ ბედნიერი ვარ!!..

ხან მ:ქეს წყალი და პური,
ხან და ხან მშიერი ვარ,
მაგრამ ბედსა არ ვემდური,
შაინც ბედნიერი ვარ!...

მიუვარს თავისუფლება;
მუდამ მისი მღერი ვარ
და სხვა რა მენაღვლება?
ვარ და ბედნიერი ვარ!!...

ბატონიც ვარ, უიცა ვარ,
ჩემთვის უკვლავი ვარ

ხომა მხედავთ, რაღა ვარ?
ვარ და ბედნიერი ვარ! —

ცუდ საქმეში, ღალატში,
ანგის დაუჭერავარ;
არ ვუფილავარ საფათში,
მაგრამ ბედნიერი ვარ!

მიუვარს გაჭირებულნი,
მეც მისებრ რხევი ვარ!
თუმც არ მაქვს გრამი ფული,
მაგრამ ბედნიერი ვარ!

დიდ ვაჭებს თავს არ უგრავ
— რა მათი საფერი ვარ? —
უმათათავე არ ვთარავ,
ჩემით ბედნიერი ვარ...

ხანამდის მაქვს ძალა ღონე,
ვიდრე არც ხნიერი ვარ
ვიძახებ თავ მომწონე:
ვარ და ბედნიერი ვარ!

1865

წ.

ა. წერეთელი.

ბულბული

ერთს განშორებულ მშუენიებს მტილსა,
ვარდი ჭეკავოდა ნაზად ნაწნარად,
და მის ახლასა მწვანით მოსილსა
წყარო მტინარა უწყვიდა მარად.
გარნა რა დილა გამოკრთებოდა
ყვავი ყვავუვით ვარდზე ჯდებოდა,
და მის ახლასა ბულბული წყნარი
ერთს გამხმარ სესა საწყლად სჯდებოდა,
ნაზად და ნელად მწარედ მოსთქიდა,
და ვსჭკრეტდა ყვავს, ვით ვარდსა სჯიჯგნიდა.
განრისხებული ვარდის მოვლობელი,
გარდასხსარდა საწყლად ბულბულსა:
რგვრეთ ტუდი ხმის მქონებელი,
რად არ დასცხრები, რად უხეთქ გულსა,
ნაწნარად ჩემგან შეუვარებულსა?..
გარნა ბულბული ნაზად და წყნარად
სტკუნდა სიყვარულს მარად და მარად,
რა განავრძელა მამაცმა ყვავმა,
ვითა გულითა, სულითაც შავმა,

გრძელად ვარდთან შეება ვერ მოითმინა,
ფრანტალთა და ბრჭყალებითა

კასჯიჯგნა ვარდი და მსწრათ იფრინა.

ვარდიცა დასტენა მიწას გდებით.

გარნა ბულბული ნაზად და წუნარად

სტკენდა სიუვარულს მარად და მარად....

1857 წ.

თ. ვახტანგ ორბელიანი

წ უ ხ ი ლ ი

როცა წუხილი მსხაგრავს უწყალოდ,
ვადთან არ ვილტვი მის განქარვებად,
მეის თავის თავად ლადი, უბრალო,
ხიძლერა მორბის ნუგეშ საცემად;
და იმ სიძლერას ჩემს წუხილს ვანდობ,
ის ჩემებრ არი სევდით ბურვილი,
მის მწუხარ ხმებში ჩემს გულის ხმას ვცნობ
და მკვე მიუვარს ჩუმი წუხილი.

წ. ზ. (იქიანიძე)

894.63

ჭ 551

დაიბეჭდა და ისყიდება
წიგნის მაღაზიაში, შემდეგი
წიგნები:

„ლეხთა კრება“ ფასი ერთი შაური.

„ნინო“ მოთხრობა რაფიელ ერისთ-
ვისა ფასი ერთი აბაზი.

„სიბრძნე სიცხუილამ“ რამდენიმე არაკ-
ნი გალექსილით თ. რაფიელ ერისთვისა
ფასი ერთი შაური.

„რუსთაველი და მისი სოლი“ ლე-
გენდა ანტონ ფურცელაძესი ფასი ერთი
შაური.

მაღაზია იმყოფება ქაშვეთის ეკლესიის
ქვემოთ დუქნებში, № 2.

ბარეშე მცხოვრებთ შეუძლიანთ დაი-
ბარონ ყოველგვარი წართული წიგნები შემ-
დეგის ადრესით: ВЪ ТИФЛИСЬ книжный
магазинъ Григорія Чарквіани, въ здании
Кашветской церкви, № 2.

Дозволено цензурою. Тифлисъ 7 Іюля 1878 г.